
Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Halk Sağlığı Rotasyonu Yapan Dönem VI Öğrencilerinin Toplum Hekimliği Konularındaki Bilgi Düzeyleri

E. Gürpınar *, B. Musal **, G. Aksakoğlu ***

ÖZET

AMAÇ: DEÜTF son sınıf öğrencilerinin, Halk Sağlığı rotasyonu öncesi ve sonunda Toplum Hekimliği konularındaki bilgi düzeylerinin ölçülüp karşılaştırılması ve Halk Sağlığı rotasyonundaki eğitimin etkinliğinin değerlendirilmesi.

YÖNTEM: Araştırma kesitsel ve analitik özelliktedir. Araştırma grubu, Şubat-Mart 2002 ve Nisan-Mayıs 2002 tarihlerinde Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nda rotasyon yapan iki intern grubudur. Öğrencilere Toplum Hekimliği bilgi sorularını kapsayan ve toplam 25 adet sorudan oluşan anket formu halk sağlığı rotasyonun ilk ve son günü uygulanmıştır.

BULGULAR: Eğitimden önce ve eğitimden sonraki puan ortalamalarının istatistiksel analizinde iki ortalama arasında, eğitimden sonraki puan ortalamasında anlamlı bir yükselme olduğu saptanmıştır.

SONUÇ: Yapılan bu araştırma ile öğrencilerin halk sağlığı rotasyonu öncesi ile rotasyon sonunda, toplum hekimliği konularındaki bilgi düzeyinde anlamlı bir artış olduğu saptanmıştır. Konu başlıklarına göre puan ortalaması düşük olan Epidemiyoloji, İş Sağlığı gibi konularda eğitimin iyileştirilmesine yönelik çabalar devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tıp eğitimi, Toplum Hekimliği

*Uzm.Dr., Akdeniz Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi Anabilim Dalı, Antalya.

e-posta: erolgurpinar@akdeniz.edu.tr

** Prof. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi Anabilim Dalı, Antalya

*** Prof. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Antalya

GİRİŞ

Tıp eğitimi son yıllarda büyük bir değişim yaşamakta, pek çok yeni kavram tıp eğitimi literatürüne girmektedir. Bunlardan biri de topluma dayalı tıp eğitimidir. Topluma dayalı tıp eğitimi, öğrencinin hizmet vereceği toplumun temel sağlık sorunlarını ve gelecekte çalışacağı sağlık sistemini bilerek yetişmesini amaçlayan bir eğitim yaklaşımıdır. Bu şekli ile topluma dayalı tıp eğitimi öğrencinin gelecekteki çalışma çevresini tanımasını, hizmet vereceği toplumun kullandığı sağlık hizmetinin özelliklerini, bu çevre içerisinde kendi rolünü öğrenmesini sağlar. Yine bu eğitim felsefesi sağlığın geliştirilmesi, hastalıkların nedenleri, önlenmesi, iyileştirilmesi, esenlendirilmesi ve sağlık hizmetlerinin kullanılmasında sosyal faktörlerin katkısının anlaşılmasını sağlar (1). Sonuçta toplumu tanıyan, sağlık sorunlarını bilen, önceliklerini saptayan ve çözüm önerilerini oluşturarak uygulayan, bilgiyi ve beceriyi kendi çabası ile elde edebilen hekimlerin yetiştirilmesine olanak sağlar (2). Tıp Fakültesi eğitim programlarının topluma dayalı eğitim ilkeleri doğrultusunda yapılandırılması önem taşımaktadır

Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesinde 1997-1998 akademik yılından bu yana uygulanan Probleme Dayalı Öğrenim (PDÖ) programı ülkenin öncelikli sağlık sorunları göz önüne alınarak yapılandırılmıştır. Birinci sınıftan itibaren öğrencilerin senaryolarda yer alan biyolojik, toplumsal, davranışsal ve etik öğeleri tartışmaları, alan çalışmalarıyla üçüncü basamak sağlık kurumu dışında farklı sağlık kurumlarını, sağlık örgütlenmesini, sağlığı etkileyen faktörleri tanımları amaçlanmıştır (3).

Araştırma grubumuz PDÖ programına dahil olmayan son intern grubudur. Bu öğrencilere temel istatistik ve epidemiyoloji bilgileri Dönem I'de, diğer temel Halk Sağlığı konuları ise Dönem III'te interaktif yöntemlerle verilmiştir.

Öğrenciler son sınıftaki internlik diliminde altı farklı Anabilim Dalında ikişer aylık rotasyonla internlik dönemlerini tamamlamaktadırlar. Bu iki aylık rotasyonlardan biri de Halk Sağlığı rotasyonudur. Öğrencilere iki aylık Halk Sağlığı rotasyonunda temel olarak sağlık ocaklarında uygulamalı eğitim, araştırma ve danışmanlık sistemi yönünde eğitim verilmektedir. Bilindiği gibi sağlık örgütlenmesi içinde birinci basamak oldukça önemli bir yer tutmaktadır ve tıp eğitiminin en önemli amaçlarından biri birinci basamakta çalışabilecek nitelikli hekimler yetiştirmektir (1, 4). Ancak ülkemizde tıp eğitimi daha çok üçüncü basamak sağlık kurumları olan üniversite hastanelerinde verilmektedir ve öğrenciler, toplumdan, toplumun sağlık sorunlarından ve ileride çalışacakları sağlık sisteminden uzakta yetişmekte ve eğitim almaktadırlar. Üçüncü basamakta ancak tanı ve tedavisi zor olan ve temelde birinci ve ikinci basamakta çözülemeyen olgular ağırlıklı olarak yer almaktadır (5, 6). Bu nedenle eğitim sürecinin bir kısmı üçüncü basamak sağlık kuruluşlarının yanı sıra birinci ve ikinci basamak sağlık kuruluşlarında da gerçekleştirilmelidir. Öğrencilerin ileride çalışacakları sağlık sistemini, özellikle de birinci basamak sağlık hizmetini tanıyabilmeleri için bu kurumlarda bulunmaları, çalışmalara aktif olarak katılmaları gerekmektedir.

Bu nedenle son sınıftaki iki aylık rotasyon öğrencilerin birinci basamağı tanımları açısından büyük önem taşımaktadır (7). Bu süre içerisinde öğrenciler sağlık ocaklarında uygulamalı eğitim ile birinci basamak sağlık hizmetini tanıma ve öğrenme fırsatı bulmaktadırlar (8).

Öğrenciler Halk Sağlığı rotasyonunun, ilk ayının sonunda sağlık ocağındaki çalışmalarını rapor halinde sunmaktadırlar. İkinci ayın sonunda ise çalıştıkları sağlık ocağı bölgesinde

hizmet verdikleri topluma yönelik bir araştırma planlamakta ve uygulamaktadırlar. Rotasyonun sonunda yaptıkları araştırma ve sonuçlarına ilişkin bir sunum yapmaktadırlar. Bu rotasyon sırasında ek olarak sağlık hizmeti sunan kurumlara alan gezileri de programda yer almaktadır. Alan gezileri sayesinde yatay ve dikey sağlık örgütlenmesini, birinci basamak sağlık hizmeti ile doğrudan ilişkili olan kurumları, bu kurumlarda çalışanları ve kurumun görevlerini öğrenme fırsatı bulmaktadırlar. Özetle Halk Sağlığı rotasyonunda öğrencilere ülkenin sağlık örgütlenmesi ve politikalarının, toplumda öncelik taşıyan ve sık görülen problemlerin ve çözüm yollarının öğretilmesi hedeflenmiştir (9).

Sağlık ocaklarındaki uygulamalı eğitimin yanı sıra öğrencilere iki aylık sürede, birinci ve üçüncü sınıfta aldıkları Halk Sağlığı eğitiminin kısa bir tekrarı şeklinde, Halk Sağlığı Anabilim Dalı öğretim üyeleri tarafından 27 saatlik kuramsal bir eğitim verilmektedir. Kuramsal derslerin konu başlıkları Aile Planlaması ve Ana Çocuk Sağlığı, İş Sağlığı, Sağlık Örgütlenmesi, Kronik Hastalıklar, Epidemiyoloji, Bulaşıcı Hastalıklar konularını kapsamaktadır. Kuramsal eğitim rotasyonun bütünü açısından oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Bunun nedeni aldıkları eğitimi sağlık ocaklarında çalışırken doğrudan uygulama şansları olması ve bu eğitimin sağlık ocaklarında karşılaştıkları ya da karşılaşılabilecekleri sorunlar ile doğrudan ilişkili olmasıdır. Öğrenciler sağlık ocaklarındaki rotasyonları sırasında toplumda öncelik taşıyan ve sık görülen problemleri görmekte ve çözüm yolları üretmektedirler. Özetle Halk Sağlığı rotasyonunda öğrencilere toplumun öncelikli sağlık sorunları ile ilişkili olan kuramsal ve uygulamalı eğitim verilmektedir (10).

AMAÇ

DEÜTF son sınıf öğrencilerinin, Halk Sağlığı rotasyonu öncesi ve sonunda Toplum Hekimliği konularındaki bilgi düzeylerinin ölçülüp karşılaştırılması ve Halk Sağlığı rotasyonundaki eğitimin etkinliğinin değerlendirilmesi.

YÖNTEM

Araştırma kesitsel ve analitik özelliktedir. Araştırma grubu, Şubat-Mart 2002 ve Nisan-Mayıs 2002 tarihlerinde Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nda rotasyon yapan iki intern grubudur. İki grup toplam 53 kişidir. İlk ankette grubun tamamına (%100.0), son ankette ise toplam 50 kişiye (%94.3) ulaşılmıştır. Üç kişi Halk Sağlığı rotasyonun son günü gelmedikleri için anket uygulanamamıştır.

Öğrencilere Toplum Hekimliği bilgi sorularını kapsayan ve toplam 25 adet sorudan oluşan anket formu halk sağlığı rotasyonun ilk ve son günü uygulanmıştır. Ankette bulunan soruların dağılımı, öğrencilerin önceki yıllarda Halk Sağlığı ile ilgili aldıkları eğitim programında yer alan konuların ağırlıklarına göre düzenlenmiştir. Buna göre dokuz konu başlığı seçilmiştir.

Seçilen konu başlıklarına göre sorular oluşturulurken, DEÜTF Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nda görev yapan ve konunun uzmanı olan öğretim üyelerinin yardımı alınmıştır. Öğrencilerin anket sorularına yanıt verirken isim belirtmemeleri istenmiştir. Öğrencilerle ilk anketin bitiminde anket soruları tartışılmamış, son ankette ise soruların doğru yanıtları grup ile tartışılmıştır.

Veri analizi için SPSS 10.0 paket programı kullanılmıştır. Analiz yöntemi olarak, bağımlı gruplarda iki grup ortalamasının karşılaştırılması (t testi) kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırma grubunun yaş ortalaması 24.3 ± 3.2 (21-45) dir. Grubunun %77.3'ü erkek, %22.7'si kadındır.

Araştırma grubunun Halk Sağlığı rotasyonun ilk gününde bilgi sorularına göre aldıkları puan ortalaması 60.8 ± 8.4 'tür. Halk Sağlığı rotasyonun son gününde aldıkları puan ortalaması ise 66.0 ± 10.7 'dir.

Eğitimden önce ve eğitimden sonraki puan ortalamalarının istatistiksel analizinde iki ortalama arasında, eğitimden sonraki puan ortalamasında anlamlı bir yükselme olduğu saptanmıştır. Konu başlıklarına göre ise Ana Çocuk Sağlığı konuları ile Sağlık Yönetimi konularında eğitimden önce ve eğitimden sonraki puan ortalamalarının istatistiksel analizinde, eğitimden sonraki puan ortalamalarında anlamlı bir yükselme olduğu saptanmıştır (tablo-1).

Tablo - 1 Araştırma Grubunun Toplum Hekimliği Konularındaki Bilgi Düzeyinin Konu Başlıklarına Göre Dağılımı

Konu Başlığı	Tüm Sorular İçindeki Yeri (Puan)	Rotasyon öncesi*	Rotasyon sonrası**	Analiz	
		Puan \pm S	Puan \pm S	t	p
Ana Çocuk Sağlığı	20	15.6 ± 3.68	17.9 ± 2.94	3.45	0.00
Epidemiyoloji	20	5.2 ± 4.15	5.7 ± 4.05	0.58	0.56
Bulaşıcı Hastalıklar	20	12.2 ± 3.17	12.0 ± 3.61	-0.35	0.72
Sağlık Yönetimi	20	8.4 ± 3.05	9.7 ± 2.44	2.68	0.01
Kronik Hastalıklar	8	5.5 ± 2.66	5.6 ± 2.92	0.31	0.75
İş Sağlığı	8	5.9 ± 2.17	5.5 ± 2.26	-1.04	0.30
Toplum Beslenmesi	4	2.0 ± 2.02	2.0 ± 2.02	0.00	1.00
Demografi	4	3.0 ± 1.72	3.3 ± 1.48	0.89	0.37
Çevre Sağlığı	4	3.2 ± 1.55	3.4 ± 1.42	0.49	0.62
Toplam	100	60.8 ± 8.41	66.0 ± 10.71	2.41	0.02

* n: 53

** n: 50

Araştırma grubuna ankette, toplum hekimliğinin önemi hakkındaki düşünceleri sorulduğunda rotasyondan önce grubun %84.6'sının önemli yanıtını verdiği, rotasyon bitiminde ise %95.7'sinin önemli yanıtını verdiği saptanmıştır.

TARTIŞMA

Yapılan bu araştırma ile öğrencilerin halk sağlığı rotasyonu öncesi ile rotasyon sonunda, toplum hekimliği konularındaki bilgi düzeyinde anlamlı bir artış olduğu saptanmıştır. Bilgi düzeyindeki bu artışın nedenleri arasında, rotasyon sırasındaki 27 saatlik kuramsal eğitimin etkinliği ve sağlık ocaklarındaki uygulamalı eğitimin etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırma, Halk Sağlığı rotasyonun, öğrencilerin toplum hekimliği konularındaki bilgi düzeylerinde anlamlı bir artışa yol açtığı ve rotasyonun bu açıdan etkin olduğunu göstermektedir. Ancak bilgi düzeyinde her ne kadar rotasyon bitiminde anlamlı bir artış saptanmış olsa da, gerek Halk Sağlığı rotasyonu öncesi ve gerekse rotasyon bitiminde alınan puan ortalamasının çok yüksek olmadığı dikkat çekmektedir. Klasik eğitimde, halk sağlığı

dersleri Dönem 1 ve 3 de, diğer konularla ilişkilendirilmeden, halk sağlığı ders kurulu içerisinde anlatılmaktaydı, bu şekilde anlatılan derslerin kalıcılığının daha az olduğu ve ilk ankette bilgi düzeyinin düşük olmasının bu nedene bağlı olduğu düşünülmektedir. Son ankette öğrencilerin iki aylık yoğun bir kuramsal ve uygulamalı eğitimden sonra daha yüksek bir puan ortalaması almaları beklenirdi. Ancak öğrencilerden Halk sağlığı rotasyonunda temel olarak beklenen, yalnızca bilgi değil uygulama becerisini kazanmalarıdır. Araştırmanın temel kısıtlılık noktası da sadece bilginin ölçülmesi, ve bu nedenle uygulama becerilerindeki gelişmeyi ölçmemesidir.

Öğrencilerin halk sağlığı konularındaki bilgi düzeylerini konu başlıklarına göre ayrıntılı olarak irdelediğimizde, Ana Çocuk sağlığı ve Sağlık Yönetimi konularında rotasyon bitiminde aldıkları puan ortalamalarında anlamlı bir artış olduğu saptanmıştır.

Bu farkı yaratan temel nedeninin öğrencilerin sağlık ocaklarında bu konularda aktif olarak görev almaları, özellikle Sağlık Yönetimi konusundaki teorik bilgilerini uygulama ve gözleme ile daha da arttırdıkları düşünülmektedir. İş Sağlığı ve Bulaşıcı Hastalıklar konularında aldıkları puan ortalamalarında ise rotasyon bitiminde bir düşüş saptanmış olup, anlamlı bir fark bulunmamıştır. Konu başlıkları arasında ankette yer alan soru ağırlığına göre, Epidemiyoloji konusunda öğrencilerin aldıkları puan ortalamasının çok düşük olması da dikkati çeken bir diğer bulgudur.

Öğrenciler Halk Sağlığı rotasyonunun ikinci ayında sağlık ocağı bölgesinde seçtikleri bir konuda bilimsel bir araştırma gerçekleştirmektedirler. Yani, bilimsel bir araştırmayı planlama, uygulama, değerlendirme ve sunma konusunda beceri kazanmaktadır. Ancak bu çalışmada yalnızca bilgi ölçümü söz konusu olduğu için öğrencilerin beceri kazanımlarına ilişkin veri ve yorum kısıtlılığı söz konusudur.

SONUÇ

Ülkemizde tıp eğitimi sürecinde birinci basamak sağlık hizmetinin tanınması, öneminin anlaşılmasında son sınıfta uygulanan halk sağlığı rotasyonu çok büyük önem taşımaktadır. Öğrenciler bu dönemde sağlık ocağını, sağlık çalışanlarının görev ve sorumluluklarını, karşılaştıkları problemleri yerinde gözlemekte, sağlık ocağı çalışmalarına aktif katılmakta ve sağlık sistemini yakından tanıma fırsatı bulmaktadır. Bu dönem, öğrencilerin bu konulardaki kuramsal bilgileri anımsamaları, beceride yeterlilik kazanmaları ve konunun önemini kavramaları açısından önem taşımaktadır.

Ülkemizde birinci basamak sağlık hizmetinin daha iyi sunulmasının en önemli koşullarından biri de, bu hizmeti sahiplenen ve önemini bilen hekimlerin yetiştirilmesidir. Bu araştırmanın başında toplum hekimliği konularının önemli olduğunun düşününlerin oranı %84.6 iken araştırma sonunda bu oran %95.7'ye yükselmiştir. Yine rotasyondan önceki bilgi düzeyleri ile rotasyon sonundaki bilgi düzeyleri arasında anlamlı fark saptanmıştır. Bu araştırma ile, halk sağlığı rotasyonunun öğrencilerin hem bu konudaki bilgi düzeylerine hem de konunun önemi hakkındaki düşüncelerinde olumlu yönde bir katkı sağladığı anlaşılmıştır. Araştırmanın en büyük kısıtlılığı toplum hekimliği konusunda sadece bilgi ögesini ölçmesidir, bu çalışmada öğrencilerin bilgiyi ne ölçüde tutum ve davranışlarına yansıttıkları ölçülemezdir.

Konu başlıklarına göre puan ortalaması düşük olan Epidemiyoloji, İş Sağlığı gibi konularda eğitimin iyileştirilmesine yönelik çabalar devam etmektedir, bilindiği gibi araştırma grubu DEÜTF de klasik eğitimin son öğrencileri idi, aktif eğitimde halk sağlığı konuları eğitim programı içerisinde toplumsal hedefler başlığı altında tüm dönemlerde yer almaktadır. Aktif eğitim öğrencileri de son sınıfta klasik eğitim grubundaki gibi iki aylık bir süreçte halk sağlığı rotasyonu yapmaktadır. Bu yılın sonunda aynı çalışmanın aktif eğitim öğrencilerine de uygulanması ve eğitimin etkinliğinin ölçülmesine yönelik olarak bilgi ve beceri öğelerinin değerlendirileceği çalışmalar planlanmaktadır.

Kaynaklar

- 1) Uçku R. "Topluma Dayalı Tıp Eğitimi: Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Deneyimi", *Toplum ve Hekim* 2001;6:188-193.
- 2) Aksakoğlu G. "Ekonomik Sistemler İle Tıp Eğitimi Etkileşimi", *Toplum ve Hekim* 2001;16:171-176.
- 3) Musal B, Akalın E, Kılıç O, Esen A, Alıcı E. "Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Probleme Dayalı Öğrenim Programı, Süreçleri ve Eğitim Yönlendiricilerinin Rolü", *Tıp Eğitimi Dünyası*, 2002;9:39-49.
- 4) Kılıç B, Sayek İ. *Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi raporu*, 1997.
- 5) Terzi C. *Toplum Sağlığına Bir Köprü Tıp Eğitimi. İstanbul: İletişim Yayınları, 2001.*
- 6) Schmidt GH, Magzoub M. "Some Principles Involved in Community-Based Education", *Handbook of Community-Based Education: Theory and Practices*. 1994;27-39.
- 7) Güraksın A, İnandı T, Keskinler D. "Mezuniyet öncesi tıp eğitimi", *Toplum ve Hekim*, 1997;12:22-26.
- 8) Dedeoğlu N. "Pratisyen Hekimin Eğitimi ve Halk Sağlığı Anabilim Dallarının Rolü", *Toplum ve Hekim*, 1997;12:45-48.
- 9) Aksakoğlu G. "Field Education for PHC", *Medical Education*, 1993;27:107.
- 10) Saçaklıoğlu F, Aksakoğlu G. "Rural Internship", *Annals of Community-Oriented Education* 1991;4:77-80.